

แนวทางส่งเสริมบุคลากรสายอาชีวศึกษาและรูปแบบความร่วมมือ
พัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา
เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว
จันทบุรี และจังหวัดตราด*
PROMOTION AND DEVELOPMENT OF VOCATIONAL PERSONNEL
EDUCATION AND COOPERATIVE MODEL OF TOURISM
THAI-CAMBODIAN BORDER AREA IN SAKAEO
CHANTHABURI AND TRAT PROVINCES

จุฬารณย์ ขอบใจกลาง

Chulaporn Kobjaiklang

ธฤชณ เมธาวุฒิสกุล

Thidsanu Methawudthisakun

อภิมุข สดมพฤกษ์

Apimuk Sadompruk

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration, Thailand

E-mail: chulaporn.kobjaiklang@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรอาชีวศึกษาที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่า 1) แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับไทย-กัมพูชา ได้แก่ 1.1) การส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษให้แก่นักเรียน 1.2) เปิดโอกาสให้ครูพัฒนาทักษะวิชาชีพและทักษะภาษาอังกฤษผ่านการเข้าอบรมและการศึกษาดูงาน 1.3) ผู้บริหารควรสร้างความเข้าใจด้านหลักสูตรการเรียนการสอน อาชีพ และ

* Received 26 August 2020; Revised 10 November 2020; Accepted 13 November 2020

ตัวอย่างรุ่นพี่ให้ผู้ปกครองทราบ และเปิดโอกาสในการสอบบรรจุเข้าเป็นบุคลากรแก่ครูที่จบตรงตามสาขา 2) แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา ได้แก่ 2.1) ผู้บริหารสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพิ่มขึ้น 2.2) รูปแบบความร่วมมือกับประเทศกัมพูชา เนื่องจากมีการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อย ดังนั้นควรมีตั้งแต่ระดับท้องถิ่นเพื่อทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเขตพื้นที่ชายแดนเป็นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ในเชิงลึกในด้านการศึกษา การทำงาน และด้านอื่น ๆ รวมถึงรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือชายแดนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริมและพัฒนา, บุคลากรสายอาชีวศึกษา, รูปแบบความร่วมมือการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา, อาชีวศึกษาสาขาการท่องเที่ยว, อาชีวศึกษาสาขาการบริการ

Abstract

The objectives of this research article were to study to finding guidelines for promote knowledge and skills of vocational personnel in cooperation with Thai -Cambodian agencies. And to study to develop a model for Vocational Institute of Tourism on the Thai - Cambodian border to cooperation in border areas in Sakaeo, Chanthaburi, and Trat Provinces. This research is a qualitative research through the studying and researching of concepts, theories and related researches by in - depth in - depth interview and focus group discussion were undertaken from key informants with are the relevant vocational personnel education, specific selection methods and use the information from the interviews was then analyzed by content analysis. The research findings showed that: 1) to finding guidelines for promote knowledge and skills of vocational personnel in cooperation with Thai- Cambodian agencies. 1.1) Promote and support the development of English language skills for students. 1.2) Provide opportunities for teachers to develop professional and English language skills through training and field trips. 1.3) The executives should provide to the understanding of parents by using curriculum, careers and the examples of the seniors. And gave the opportunity to take the entrance examination to become personnel of the institutes for teachers who graduated in fields. 2) Guidelines for Sustainable Cooperation for Tourism to develop a model for Vocational Institute of Tourism on the Thai - Cambodian border to cooperation in border areas such

as 2.1) Executives build more cooperation with external agencies. 2.2) A model for cooperation with Cambodia, to change local administrators frequently. There should be from the local level to make the relationship between leaders in the border areas continued. This will create in-depth relationships in education, work and the other side, as well as the government should allocate budget to create exchanges between countries. To achieve sustainable development between the Thai - Cambodia border.

Keywords: Promotion and Development, Vocational Personnel, Cooperative model of Tourism Thai- Cambodian Border Area, Vocational in Tourism, Vocational in Hospitality

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยและประเทศกัมพูชามีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศไทย - กัมพูชาด้านทิศตะวันออกของประเทศไทย จึงทำให้มีการพัฒนาพื้นที่ชายแดนระหว่างประเทศเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การสร้างระบบการค้าการลงทุนในเขตพื้นที่ก่อให้เกิดช่องทางสำหรับการเดินทางข้ามชายแดนระหว่างประเทศของประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เป้าหมายสำคัญในการข้ามชายแดนเพื่อมาประกอบธุรกิจ การค้าการลงทุน และการท่องเที่ยว เป็นต้น เนื่องจากเป็นแหล่งการค้าชายแดนที่สำคัญ เช่น ตลาดโรงเกลือ จังหวัดสระแก้ว และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงระดับโลก ได้แก่ เกาะช้างและเกาะกูด จังหวัดตราด หรือเทศกาลผลไม้ตามฤดูกาลของจังหวัดจันทบุรี จึงถือเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในด้านเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับประเทศไทยอย่างมหาศาล และจากข้อมูลรายงานทางสถิติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า - ออกในประเทศไทย บริเวณด่านชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด พบว่าภาพรวมการเดินทางขาเข้า บริเวณด่านชายแดนไทย - กัมพูชา ทั้งสามจังหวัด มีจำนวน 1,761,385 คน โดยแบ่งการเดินทางขาเข้าเป็นรายจังหวัด คือ การจังหวัดสระแก้ว ที่จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก มีจำนวน 1,360,786 คน รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรี ได้แก่ จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม จำนวน 180,867 คน และจุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด จำนวน 132,145 คน และจังหวัดตราด ด้านตรวจคนเข้าเมืองคลองใหญ่ มีจำนวน 87,587 คน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่ามีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้า - ออกบริเวณด่านบริเวณด่านชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราดเพิ่มสูงขึ้น โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวทั่วไปและแรงงานชาวกัมพูชาที่ใช้บริการด่านชายแดนถาวร เนื่องจากเป็นเส้นทางในการเดินทางไปมาระหว่างประเทศที่ถูกต้องตามกฎหมาย (สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2559)

ตารางที่ 1 การเดินทางเข้า - ออก ด้านชายแดนพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรีและ
จังหวัดตราด ปี พ.ศ. 2559

จังหวัด	ด้านชายแดน	การเดินทางเข้า/คน	การเดินทางออก/คน
สระแก้ว	- จุดผ่านแดนถาวรบ้านคลองลึก	1,360,786	1,313,498
จันทบุรี	- จุดผ่านแดนถาวรบ้านฝักกาด	132,145	132,859
	- จุดผ่านแดนถาวรบ้านแหลม	180,867	163,026
ตราด	- ด่านตรวจคนเข้าเมืองคลองใหญ่	87,587	78,447
รวม		1,761,385	1,687,830

ที่มา: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง, 2559

นอกจากนี้ยังสามารถจำแนกประเภทนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ เมื่อพิจารณาแยกรายจังหวัด พบว่าปี พ.ศ. 2560 จังหวัดจันทบุรี นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติมากที่สุด คือ มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 2,270,094 คน นักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 90,192 คน รองลงมาคือจังหวัดตราด มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 1,583,249 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 505,876 คน และจังหวัดสระแก้ว มีนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 859,142 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติ จำนวน 49,698 คน เพิ่มมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2556 แสดงให้เห็นว่ามีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงให้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 2 สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด
(ปี พ.ศ. 2556 - 2560)

ปี	จังหวัดสระแก้ว		จังหวัดจันทบุรี		จังหวัดตราด	
	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ	ชาวไทย	ชาวต่างชาติ
2556	657,419	43,597	1,064,307	55,140	1,281,384	404,153
2557	675,451	43,629	1,102,719	54,848	1,325,966	416,655
2558	711,539	45,975	1,285,453	57,411	1,416,041	448,023
2559	818,295	48,542	1,862,998	80,862	1,490,651	487,489
2560	859,142	49,698	2,270,094	90,192	1,583,249	505,876

ที่มา: (สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว, 2560); (สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี, 2560); (สำนักงานสถิติจังหวัดตราด, 2560)

แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญเรื่องการพัฒนาพื้นที่ชายแดน ด้วยการกำหนดให้อยู่ในประเด็นที่ต้องดำเนินการขับเคลื่อนอย่างเร่งด่วนตามนโยบายของรัฐบาล ทั้งยุทธศาสตร์ชาติ

20 ปี ที่มุ่งเน้นสร้างความมั่นคงและขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ว่าด้วยการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและทั่วถึง รวมไปถึงการส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรม การพัฒนาจุดผ่อนปรนในเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด ซึ่งบางด่านอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อขยายระดับเป็นด่านข้ามแดนถาวรเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการท่องเที่ยวและธุรกิจชายแดน เพราะเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่สำคัญ หากแต่การพัฒนาดังกล่าวยังติดขัดปัญหาด้านข้อพิพาทเรื่องเขตแดนของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาที่ยังไม่ถูกแก้ไขให้เรียบร้อย จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ขัดขวางการพัฒนาพื้นที่ชายแดนระหว่างสองประเทศ รวมถึงการบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนได้ไม่เต็มศักยภาพ เนื่องจากความไม่พร้อมของระบบโครงสร้างพื้นฐานบริเวณด้านชายแดน และการขาดแคลนแรงงานด้านการท่องเที่ยวและบริการที่มีศักยภาพในพื้นที่ ทำให้เกิดช่องว่างของการพัฒนาการท่องเที่ยวชายแดนในปัจจุบัน (ศุภยา เอี่ยมและเอียนศึกษา, 2562)

จากปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวและบริการทางรัฐบาลได้ตระหนักและให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จึงได้พิจารณามอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดำเนินการศึกษาแนวทางส่งเสริมและเร่งผลิตแรงงานในกลุ่มท่องเที่ยวและบริการเพิ่มขึ้นเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 สาขาวิชาหลัก ได้แก่ สาขาวิชาวิชาการท่องเที่ยว และสาขาวิชาการโรงแรมและบริการ นอกจากนี้ยังมีการแยกสาขางานออกเป็นหลายประเภทตามศักยภาพของสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) โดยเฉพาะเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด มีสถาบันอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนที่เปิดสอนในประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จำนวน 7 แห่ง และมีการเรียนการสอนทั้งในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยมีความคาดหวังที่จะให้แรงงานจากกลุ่มนักศึกษาของอาชีวศึกษาที่สำเร็จการศึกษาเป็นแรงงานที่มีศักยภาพและรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด อย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องแสวงหาแรงงานจากต่างพื้นที่เข้ามาเสริม (จุฬารัตน์ ขอบใจกลาง และคณะ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาวิจัยว่า ทำอย่างไรถึงจะร่วมกันสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในด้านคุณภาพและการเพิ่มศักยภาพของบุคลากรด้านการท่องเที่ยวของสถาบันอาชีวศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราดอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการศึกษาวิเคราะห์ถึงช่องว่างของการพัฒนา ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนศึกษาจุดแข็งจุดอ่อนทั้งในเชิงพื้นที่ เศรษฐกิจการท่องเที่ยว และการดำเนินงานของอาชีวศึกษา และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นความท้าทายในการหาแนวทางเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยอาศัยความร่วมมือกับสถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษา เพื่อการเร่งพัฒนากระบวนการ

ผลิตแรงงานที่มีฝีมือให้พร้อมต่อการเป็นกลไกในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดน
ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้าน
การท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และ
จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย -
กัมพูชา เขตติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อค้นหาคำตอบในเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับ
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการบริการในพื้นที่
ชายแดนไทย - กัมพูชา โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** คือ บุคลากรสายอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการ
วิทยาลัย 2) รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ/ฝ่ายวางแผนและความร่วมมือ 3) หัวหน้าแผนก
วิชาการโรงแรม/หัวหน้าแผนกวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และ 4) ครู - อาจารย์ปฏิบัติการ
สอน ในหลักสูตร/สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม และสาขาบริการอื่นที่เกี่ยวข้อง
รวมทั้งหมดจำนวน 20 คน ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยก่อนการเก็บ
ข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้น ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการ
สำรวจข้อมูลพื้นฐานของระบบการศึกษาในสาขาวิชาในสถาบันอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่ชายแดน
ไทย - กัมพูชา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาและออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

2. **เครื่องมือการวิจัย** คือ แบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิด เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดย
ลักษณะของเครื่องมือจะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi - Structured
Interview) เพื่อไม่รบกวนเวลาของผู้ให้สัมภาษณ์มากเกินไป และสามารถควบคุมหัวข้อและ
ขอบเขตการสนทนาได้ ซึ่งในแบบสัมภาษณ์จะมีส่วนประกอบของข้อคำถาม 2 ส่วน คือ
1) ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรค
แนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ดำเนินการอยู่ และ 2) ข้อมูลด้านการจัด
การศึกษา ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของการเรียนการสอนในสาขาการท่องเที่ยวและบริการ การ
เตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่
และสถานการณ์ในปัจจุบัน แนวทางการส่งเสริมความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการสร้าง
ความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาทั้งในพื้นที่และระหว่างประเทศ โดยแบบสัมภาษณ์นี้ได้รับ
การตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาโครงการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- ข้อมูลส่วนที่ 1 ได้จากการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) จากหนังสือ วารสารวิชาการ งานวิจัย ข้อมูลเว็บไซต์ และอินเทอร์เน็ต โดยเลือกพิจารณาเฉพาะเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการค้า การลงทุน การท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา และการพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและบริการของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา ซึ่งได้นำเนื้อหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์ถึงปัญหาและอุปสรรคด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ อันจะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการสร้างความร่วมมือทางด้านการค้าการลงทุน การท่องเที่ยว และการศึกษาระหว่างชายแดนของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชาในเขตภาคตะวันออก

- ข้อมูลส่วนที่ 2 ได้จากการลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) ด้วยการ สัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวและการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) ซึ่งการเก็บข้อมูลจะเริ่มต้นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวซึ่งจะมีการติดต่อประสานเพื่อขอเข้าไปสัมภาษณ์บุคคลในสถานศึกษาแต่ละแห่ง ซึ่งประเด็นที่ได้จะเป็นเนื้อหาเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา อาทิเช่น ความพร้อมของสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพ การท่องเที่ยวและการโรงแรม ปัญหาอุปสรรคของการเรียนการสอนในพื้นที่จังหวัด และแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนในอนาคต จากนั้นจะมีการจัดการประชุมกลุ่ม โดยกำหนดเป็นห้องประชุมของโรงแรมในพื้นที่ และเชิญตัวแทนสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มงาน และครูผู้สอน เข้ามาร่วมประชุมหารือและหาข้อสรุปในระดับกลุ่มจังหวัด ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เช่น ข้อมูลพื้นฐานของการเรียนการสอนในสาขาการท่องเที่ยวและบริการ การเตรียมความพร้อมในการบริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และสถานการณ์ในปัจจุบัน แนวทางการส่งเสริมความรู้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ร่วมกัน และการสร้างความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาทั้งในพื้นที่และระหว่างประเทศ ซึ่งระหว่างการประชุมจะมีการเปิดโอกาสในเสนอข้อคิดเห็น และยกตัวอย่างความสำเร็จของแต่ละสถานศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมถึงมีการถาม - ตอบในประเด็นข้อสงสัยระหว่างกันทั้งคณะผู้วิจัยและผู้ร่วมประชุมและระหว่างผู้ร่วมประชุมกันเอง ซึ่งอาจจะขยายไปสู่การค้นพบข้อปัญหาอื่น ๆ ที่ทำให้การศึกษาวិจัยลึกซึ้งยิ่งขึ้น และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนและกลายเป็นข้อสรุปของการวิจัยต่อไป และในระหว่างการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มจะมีการขออนุญาตบันทึกเสียงด้วยทุกครั้งเพื่อให้สามารถตรวจสอบข้อมูลการสนทนาได้โดยสะดวกในภายหลัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยนำเอาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่สืบค้นและรวบรวมจากหนังสือ วารสาร งานวิจัยเอกสารราชการที่เกี่ยวข้อง สารสนเทศและข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาและเอกสารหรือสิ่งสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ หลังจากการลงพื้นที่เพื่อเก็บ

ข้อมูล และคณะวิจัยจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ ตีความถ้อยคำ สิ่งที่ถูกสัมภาษณ์ พยายามสื่อและข้อมูลที่ได้จากการสังเกต หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาทั้งข้อมูลในเชิงบวก และในเชิงลบมาสังเคราะห์เพื่อนำเสนอเป็นผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการ ท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัด ตราด ได้แก่

1.1 แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะวิชาชีพของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาควรมุ่งให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการ โรงแรมแก่นักเรียนให้มากยิ่งขึ้น โดยส่งเสริมการพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศ เพราะจะต้อง ใช้ภาษาต่างประเทศในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ และการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ต่อวิชาชีพ เช่น การปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อองค์กร เพราะถือเป็นความจำเป็นที่จะต้อง รับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อผู้อื่น เช่น ผู้ปกครอง ครู สถานศึกษาและสถานประกอบการ รวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนและการ ทำงานผ่านการแนะนำจากศิษย์เก่าที่ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้สถานศึกษาไม่ควรจำกัด มุมมองวิชาชีพต่ออาชีพในอนาคตว่ามาเรียนเพื่อจบไปเป็นพนักงานในสถานประกอบการ เท่านั้น แต่ควรแนะนำโอกาสในการสร้างอาชีพจากทักษะวิชาชีพที่เหมาะสมในการประกอบ อาชีพในอนาคตด้วย

“...เราในฐานะครูผู้สอนอาชีวะ คงไม่ได้อยากเห็นเด็กจบจากเราไป แล้ว ไปเป็นลูกจ้างเขาตลอดหรอกนะ แต่อยากจะบอกว่าการเรียน อาชีวะ ก็สามารถเป็นผู้ประกอบการได้เหมือนกัน เจ้าของโรงแรม เจ้าของร้านอาหาร หรือจะไปอยู่ในแวดวง เจ้าของกิจการนำเที่ยวก็ได้ เลยไม่อยากให้ครูที่สอนเข้าใจว่าต้องฝึกเด็กไปเป็นลูกจ้างใน สถานประกอบการอย่างเดียวเท่านั้น..ฯ” (ผู้บริหารสถานศึกษา, 2563)

1.2 แนวทางการพัฒนาทักษะการสอนวิชาชีพของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอน ควรแสวงหาแนวทางในการเพิ่มพูนทักษะวิชาชีพที่ปฏิบัติการสอนเป็นประจำ เช่น การศึกษาดู งานและการอบรมทั้งในด้านวิชาที่สอนและภาษาต่างประเทศเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของความรู้และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป รวมถึงควรหาวิธีการจัดการและรับมือกับนักเรียนที่เรียน ขาดหรือต้องเรียนเพิ่มเติมในบางวิชา เพื่อลดความเครียดของนักเรียนที่อาจจะส่งผลต่อการหยุด

เรียนกลางคัน ตลอดจนการลงโทษนักเรียนในรูปแบบใหม่เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเรื่องการลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุเหมือนที่เป็นชาวที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้สถานศึกษาและครูควรแสวงหาช่องทางเพื่อพัฒนาอาชีพให้ถูกต้อง คือ การมีใบประกอบวิชาชีพครูเพื่อให้พร้อมต่อการเป็นครูที่ถูกต้องและสมบูรณ์ตามมาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้ครูผู้สอนจะต้องสังเกตความสามารถของนักเรียนแต่ละคน เพื่อจะได้ส่งเสริมทักษะที่เหมาะสมให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน

1.3 แนวทางการพัฒนาในระดับสถานศึกษาและความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน มีรายละเอียดดังนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าควรให้ความสำคัญต่อการทำข้อตกลงกับสถานประกอบการเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจบางประเด็นขึ้นอยู่กับผู้บริหารเท่านั้น หากจะให้ครูผู้สอนดำเนินการโดยลำพังนั้นอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เพราะในการดำเนินกิจกรรมบางอย่างจำเป็นต้องพึ่งพาผู้บริหารเป็นสำคัญ อาทิ การสร้างความร่วมมือกับสถานประกอบการ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอน ทั้งหลักสูตรภาคปกติและหลักสูตรทวิภาคี ตลอดจนการให้กำลังใจแก่ผู้ได้บังคับบัญชาทุกระดับ และควรพิจารณาการได้มาซึ่งครูผู้สอนที่มีใจรักในการสอน บางครั้งต้องดูเรื่องทัศนคติร่วมด้วย หากครูคนใดที่มีทัศนคติดี ก็ควรรับพิจารณาและส่งเสริมให้ก้าวหน้าในด้านอาชีพ เพราะอาจเสียบุคลากรที่มีใจรักในการทำงานสอนและจริงจังกับสถานศึกษา ซึ่งอาจทำให้สถานศึกษาเสียโอกาสที่ดีไป ส่วนผู้บริหารระดับจังหวัด พบว่าควรเป็นสื่อกลางระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือพัฒนาแรงงานที่มีฝีมือ เพื่อร่วมขับเคลื่อนภาคธุรกิจและเศรษฐกิจภายในจังหวัด และควรมีคำสั่งหรือนโยบายเพื่อให้หน่วยงานของรัฐในจังหวัดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการโรงแรม มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอนของอาชีวศึกษาให้มีมาตรฐานมากขึ้น

สำหรับผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่าควรเร่งสำรวจความต้องการของ สื่อ - อุปกรณ์การเรียนการสอนในการฝึกทักษะวิชาชีพของนักเรียนในสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม เพื่อจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความจำเป็นและความต้องการได้อย่างเหมาะสม และหาแนวทางเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในความร่วมมือให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน เพื่อมิให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการฝึกงาน การแสวงหาสถานประกอบการเพื่อการฝึกงาน หรือความร่วมมือด้านการฝึกงาน โดยไม่มีการเสียเปรียบ - ได้เปรียบของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเกิดช่องว่างและปัญหาในการพัฒนาการศึกษาด้านนี้ อีกทั้งควรมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานหรือศูนย์รวมเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวของภูมิภาค หรือของประเทศ เพื่อเป็นศูนย์กลางของข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงได้ใช้บริการได้ในทุกระดับการศึกษาและร่วมพัฒนาการเรียนการสอนกับสถานศึกษาได้ด้วย ดังตัวอย่างการเรียนการสอนในสายวิชาชีพช่างที่มีศูนย์ HONDA หรือศูนย์ TOYOTA ที่พร้อมอำนวยความสะดวกด้านข้อมูลความรู้แก่นักเรียนหรือผู้สนใจเรื่องช่างยนต์ และผู้บริหารระดับ

กระทรวงและรัฐบาล พบว่ากระทรวงศึกษาธิการควรให้ความสำคัญด้านหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถม มัธยมศึกษา และมัธยมศึกษา ควรมีการตระหนักเรื่องภาษาอังกฤษแก่ผู้เรียนให้มากยิ่งขึ้น เพราะมีความจำเป็นต่อการเรียนด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม ปัจจุบันผู้เรียนส่วนใหญ่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษในระดับต่ำมากจึงยากแก่การเรียนในสายการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์ และการโรงแรม

2. รูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่

2.1 รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา พบว่า

2.1.1 ควรพิจารณาลดการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อยครั้งมากเกินไป ทำให้การดำเนินนโยบายขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษาในด้านต่าง ๆ เห็นผลเป็นรูปธรรม เพราะความต่อเนื่องของการดำเนินนโยบายในระยะยาว หากมีการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้งอาจทำให้การขับเคลื่อนการทำงานด้านการศึกษาในสถานศึกษาล่าช้าเนื่องจากนโยบายเปลี่ยนแปลงตามผู้บริหารแต่ละคน ทั้งนี้ผู้บริหารบางส่วนในสาขาวิชาชีพที่เป็นทวิภาคี มองว่ายุ่งยากและเป็นภาระของครูผู้สอนที่ต้องดำเนินการเอง โดยปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารในบางช่วงเวลา

“วิทยาลัยเราไม่ใช่ที่ทดลองงานผู้บริหารใหม่นะ ที่ใครจะมาเป็นผู้อำนวยการได้ปีนึงแล้วก็ไป แล้วก็เปลี่ยนปีละคนๆ แบบนี้มันจะทำงานต่อเนื่องได้ยังไงคิดดู นโยบายยังไม่สำเร็จผลเลย ก็ไปแล้ว พอผอ. ใหม่มาก็มีนโยบายใหม่ของตัวเอง แล้วนโยบายเก่าๆ ที่ทำกันอยู่ละ ก็ต้องทิ้งซะม๊าย แบบนี้เสียเงินงบประมาณที่ทำไปเปล่าๆ..”
(ครูผู้สอน, 2563)

2.1.2 การสร้างเครื่องมือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างยั่งยืน เป็นการศึกษาในรูปแบบของอาชีวศึกษาที่เน้นพัฒนาทักษะวิชาชีพเฉพาะด้านทำให้การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ประกอบการ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญ โดยการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันให้ยั่งยืนจึงจำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้หนังสือลงนามความร่วมมือพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน จึงเป็นเครื่องมือในการช่วยการรันตีความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายได้เป็นอย่างดี

2.1.3 การสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารระดับสูงของอาชีวศึกษาควรเล็งเห็นถึงความเสียสละในการทำงานของครูผู้สอนอาทิ การเดินทางไปเฝ้าตนักศึกษาฝึกงานในต่างจังหวัดหรือต่างภูมิภาค การทุ่มเทดูแลนักเรียน

ด้วยการแสวงหาสถานประกอบการเพื่อสร้างร่วมมือในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การสอนแก่นักเรียนในสาขาอาชีพต่าง ๆ ในบางครั้งการทำงานเหล่านี้ก็ปราศจากค่าตอบแทนที่คุ้มค่า อาทิ การที่ครูเดินทางไปนิเทศนักศึกษาฝึกงานควรนำมานับแทนชั่วโมงสอนได้ หรือนับเป็นภาระงานแทนได้ หรือให้เป็นค่าล่วงเวลาที่ครูผู้สอนสามารถเบิกได้ เพราะแต่ละครั้งของการทำงานต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ทั้งยังมีความเสี่ยงในการเดินทาง ฉะนั้นอาจจะต้องถูกกำหนดเป็นนโยบายของผู้บริหารว่าควรจะให้ค่าตอบแทนในรูปแบบใดตามแต่ละสถานศึกษาเห็นชอบ

2.2 รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งกัมพูชา พบว่า

2.2.1 ผู้บริหารในระดับท้องถิ่น ควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในเขตพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้ง เช่น นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ทำให้การดำเนินการเชิงนโยบายความสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้การเจรจา การประสานงาน หรือการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงลึกเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา การทำงาน และด้านอื่น ๆ หยุดชะงักตามไปด้วย แม้ปัจจุบันตามตะเข็บชายแดนจันทบุรี - ตราด จะมีการส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงเกษตรค่อนข้างมาก หากรัฐให้ความสนใจส่งเสริมให้อาชีวศึกษา เข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนในมิตินี้ด้วย จะถือว่าเป็นการสร้างงานในพื้นที่ด้วยเช่นกัน

2.2.2 รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน ควรมีการแลกเปลี่ยนผู้เรียนระหว่างไทย-กัมพูชา เพื่อปรับทัศนคติของนักเรียน เพื่อไม่ให้เกิดการดูถูกประเทศเพื่อนบ้าน

2.2.3 ผู้บริหารประเทศในระดับกระทรวง กรม และสำนัก ควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ตนเอง เพราะบางคนไม่มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และบางคนยังไม่มีความรู้ที่ครอบคลุมในเนื้อหาของการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะเขตชายแดน ซึ่งเขตชายแดนติดต่อจังหวัดจันทบุรี กรมสมเด็จพระเทพฯ ทรงวางรากฐานการศึกษาอาชีวศึกษาแก่คนในพื้นที่ทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา แต่ไม่มีการพัฒนาตามและขาดความต่อเนื่อง เห็นได้จากในปัจจุบันผู้ที่จบการศึกษาจากอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ข้ามชายแดนไปทำงานที่ประเทศกัมพูชาในบ่อนคาสีโน เพราะในเขตประเทศไทยไม่มีงาน ไม่มีรายได้ และตลาดขายสินค้าก็ไม่มี ความเจริญเท่าที่ควรหากเปรียบเทียบกับหน้าด่านประเทศกัมพูชา (ด่านบ้านผักกาด)

อภิปรายผล

1. แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด พบว่า จากการที่คณะรัฐมนตรีมีมติสั่งการให้หลายหน่วยงานเข้าช่วยกันแก้ปัญหาการ

ขาดแคลนมัคคุเทศก์ พร้อมพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในรูปแบบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อตอบโจทย์การท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวท้องถิ่นจำแนกตามประเภทการท่องเที่ยว โดยให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) เข้ามาสนับสนุน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) พัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าว รวมทั้งสนับสนุนการบูรณาการงานวิจัยร่วมระหว่างบุคลากรอาชีวศึกษาและสถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนากำลังคนสายอาชีพให้มีขีดความสามารถและสมรรถนะเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของชุมชนชนบทฐานทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Technologychaoban, 2560) ทำให้สถานศึกษาในสังกัดอาชีวศึกษาหลายแห่งต่างพยายามพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล หากแต่ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ทำให้การดำเนินงานไม่สามารถขับเคลื่อนได้เต็มกำลัง คือ

1.1 นโยบายของประเทศที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอาชีวศึกษามีความพยายามส่งเสริมในเรื่องของการพัฒนาสายการท่องเที่ยวและโรงแรม โดยการเน้นการพัฒนาทรัพยากรทุนมนุษย์ แต่ยังคงขาดการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม แม้ว่าพื้นที่ดังกล่าวจะเป็นเขตพื้นที่ท่องเที่ยวชั้นนำของประเทศ ดังนั้นควรมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อรองรับในประเด็นดังกล่าว

1.2 สำนักอาชีวศึกษาจังหวัด (อสจ.) ควรเน้นหนักเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันให้มากขึ้น เพื่อปรับทิศทางการพัฒนาการศึกษาให้ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น งบประมาณจังหวัดที่ได้รับในเชิงของงบประมาณการในเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและระยะยาวต่อไป

1.3 การลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เช่น ด้านงบประมาณของสถานศึกษา โดยวัดจากจำนวนผู้เรียน จำนวนคะแนนของการแข่งขันทักษะในระดับต่าง ๆ ทั้งที่ครูผู้สอนในสถานศึกษาทำงานเท่ากัน แต่เกณฑ์การแจกจ่ายงบประมาณกลับป้อนที่สถานศึกษาขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากอยู่แล้ว แต่สถานศึกษาขนาดเล็กที่ยังขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ เงินจ้างงาน กลับไม่ได้รับการสนับสนุนในระดับที่ดี และหากมองในเรื่องคะแนนการแข่งขันวิทยาลัยขนาดเล็ก ไม่มีงบประมาณสนับสนุนการฝึกซ้อมทักษะการวัดด้วยคะแนนของการแข่งทักษะในระดับชาติ ขาดการตรวจสอบคุณภาพของรายการแข่งขันต่าง ๆ รวมถึงการวัดผลลัพธ์ว่า เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนหรือไม่ ดังนั้นไม่ควรมีการจัดสรรงบประมาณจากคะแนนของการแข่งขันทักษะระดับชาติ

1.4 การพัฒนาบุคลากรอาชีวศึกษามีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาทั้งระบบการส่งหรือการคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อพัฒนาตนเอง และควรกระจายผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้ทั่วถึงทุกคนในสาขา เพื่อให้บุคลากรครูได้มีโอกาสพัฒนาทักษะ เพราะแนวโน้มส่วนใหญ่เน้นไปที่คนที่เป็นข้าราชการก่อน ทำให้ครูที่เป็นพนักงานราชการและครูอัตราจ้าง หรือครูจ้างสอน ไม่มีโอกาสในการพัฒนาตนเองมากเท่าที่ควร อีกทั้งค่าตอบแทนของการ

เป็นครูสายอาชีพศึกษาถือว่าน้อยมาก บางคนได้รับค่าตอบแทน จำนวน 9,000 บาทต่อเดือน หากเทียบกับค่าแรงขั้นต่ำของประเทศ คือ 15,000 บาทต่อเดือน (Tcijthai, 2561) ดังนั้นการสรรหาบุคลากรที่เข้ามาเป็นครู ทั้งครูจ้างสอน ครูอัตราจ้างจึงหาได้ยากมาก

อย่างไรก็ตามเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาครัฐ เอกชน และประชาชน ควรช่วยกันปรับปรุงและพัฒนาให้ภาคบริการท่องเที่ยวของไทยมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและเติบโตอย่างยั่งยืน สร้างสมดุลระหว่างประโยชน์ด้านรายได้กับต้นทุนทางเศรษฐกิจ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และความมั่นคง ประเทศไทยควรเร่งสร้างพันธมิตรภายใต้แผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการเดินทางท่องเที่ยว ในกลุ่มสมาชิกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวให้กว้างขึ้น ลดปัญหาและอุปสรรคในการข้ามแดน รวมถึงการเตรียมความพร้อมในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและการสร้างอาเซียนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกให้เกิดขึ้นจริงเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาและการให้ความรู้แก่ภาคประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในเชิงของทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ (กรุงเทพธุรกิจ, 2558)

2. แนวทางรูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตติดต่อจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่

2.1 รูปแบบความร่วมมือที่เกิดขึ้นภายในสถาบันอาชีวศึกษา คือการสร้างแนวทางในการพัฒนาร่วมกันอย่างยั่งยืน โดยทุกภาคส่วนในองค์กรและในประเทศต้องเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วม ได้แก่ ลดการโยกย้ายตำแหน่งผู้บริหารที่บ่อยครั้งเกินไป ทำให้การขับเคลื่อนการทำงานในสถานศึกษาจะจำกัดตลอดเวลา นโยบายเปลี่ยนแปลงไปตามผู้บริหารแต่ละคนและทัศนคติของผู้บริหารต่อสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมไม่ดีเท่าที่ควร รวมถึงดำเนินการสร้างเครื่องมือในการสร้างความผูกพันกับหน่วยงานภายนอกให้ยั่งยืน เช่น การทำสัญญาความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงานเพื่อให้เกิดกำลังใจในการทำงานและแก้ไขปัญหาในการทำงานของครู เช่น การที่ครูเดินทางไปนิเทศนักศึกษาฝึกงาน ควรนำเวลาเหล่านั้นมานับแทนชั่วโมงสอนได้ หรือนับเป็นภาระงานแทนได้ หรือให้เป็นค่าล่วงเวลา เพราะแต่ละครั้งของการทำงานต้องมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากและมีความเสี่ยงในการเดินทาง ดังนั้นอาจจะกำหนดเป็นนโยบายของผู้บริหารว่าควรจะให้ค่าตอบแทนในรูปแบบใดตามแต่ละสถานศึกษาเห็นชอบ

2.2 รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งกัมพูชา ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นควรมีการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในเขตพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนผู้บริหารในท้องถิ่นบ่อยครั้ง เช่น นายอำเภอ นายกเทศมนตรี ทำให้การดำเนินการเชิงนโยบายความสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง รวมถึงรัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ระหว่างประเทศ เพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกัน เพื่อเกิดการพัฒนาร่วมระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน และผู้บริหารประเทศในระดับ กระทรวง กรม และสำนัก ควรพิจารณาบทบาทหน้าที่ตนเอง เพราะบางคนไม่มีความเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง และบางคนยังไม่มีความรู้ที่ครอบคลุมในเนื้อหาของการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะทางชายแดน ซึ่งในเขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดจันทบุรี กรมสมเด็จพระเทพฯ ทรงวางรากฐานการศึกษาอาชีวศึกษาแก่คนในพื้นที่ทั้งฝั่งประเทศไทยและประเทศกัมพูชา แต่ไม่มีการพัฒนาตามและขาดความต่อเนื่อง เห็นได้จากในปัจจุบันผู้ที่จบการศึกษาจากอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ส่วนใหญ่ข้ามชายแดนไปทำงานที่เขตชายแดนประเทศกัมพูชาในคาสีโน เพราะในเขตประเทศไทยไม่มีงาน ไม่มีรายได้ และตลาดขายสินค้าก็ไม่มี ความเจริญเท่าที่ควรหากเปรียบเทียบกับหน้าด่านประเทศกัมพูชา (ด่านบ้านผักกาด)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางส่งเสริมบุคลากรสายอาชีวศึกษาและรูปแบบความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และจังหวัดตราด ได้แก่ 1) แนวทางส่งเสริมความรู้และทักษะที่สำคัญของบุคลากรอาชีวศึกษาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ การส่งเสริมความรู้และทักษะวิชาชีพของนักเรียน การพัฒนาทักษะการสอนวิชาชีพของครูผู้สอน การพัฒนาในระดับสถานศึกษาและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานทั้งผู้บริหารระดับสถานศึกษา ผู้บริหารระดับจังหวัด ผู้บริหารระดับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้บริหารระดับกระทรวง และรัฐบาล ที่ต้องหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน 2) รูปแบบความร่วมมือที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา คือ 2.1) รูปแบบความร่วมมือภายในสถาบันอาชีวศึกษา ด้วยการปรับปรุงกลไกการดำเนินงานภายในองค์กรใหม่ด้วยการลดการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร แสวงหาเครื่องมือเพื่อรักษาความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน เพิ่มขวัญกำลังใจแก่ผู้ทำงาน และ 2.2) รูปแบบความร่วมมือกับทางฝั่งประเทศกัมพูชา ด้วยการให้ ผู้บริหารในระดับท้องถิ่นสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นำในเขตพื้นที่ชายแดนทั้งสองฝั่งอย่างต่อเนื่อง ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประเทศเพื่อให้สถานศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต ระบบการศึกษาของกันและกัน เพื่อเกิดการพัฒนาร่วมระหว่างชายแดนอย่างยั่งยืน รวมถึงผู้บริหารประเทศในระดับสูงควรศึกษาเนื้อหาทางการศึกษาสายอาชีพด้านการท่องเที่ยวชายแดนให้เข้าใจถึงความจำเป็นอย่างถ่องแท้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รัฐบาลควรมุ่งส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพในประเภทวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นมาตรฐานสากล เพื่อให้เกิดการยอมรับในมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้เรียนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันอัตราครูผู้สอนในสายอาชีวศึกษามีจำนวนลดน้อยลง โดยเฉพาะครูที่เชี่ยวชาญการสอนในสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรมและสาขาอื่น ๆ เนื่องจากส่วนกลางไม่ได้เปิด

ให้มีการสอบบรรจุครูใหม่มาแทนที่คนเก่าที่เกษียณอายุราชการออกไป ดังนั้นรัฐบาลควรเร่งหาแนวทางเพิ่มจำนวนครูผู้สอนที่มีศักยภาพด้านวิชาชีพเข้ามาสอนในสายอาชีวศึกษา โดยการสร้างแหล่งผลิตครูที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในสายอาชีวศึกษา โดยเฉพาะ เนื่องจากปัจจุบันครูที่เข้ามาทำหน้าที่สอนส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะ (จบตรงตามสาขาที่สอน) แต่ไม่ได้จบสาขาศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ ดังนั้นจึงไม่มีใบประกอบวิชาชีพครูตามที่รัฐบาลกำหนดมาตรฐานไว้ ทำให้อาชีวศึกษาไม่สามารถจ้างและบรรจุครูเหล่านี้เข้าเป็นบุคลากรประจำของสถานศึกษาได้ จึงกลายเป็นปัญหาของการที่ไม่มีครูที่เชี่ยวชาญหรือจบสายตรงสอนในสาขางานด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรมและสาขางานอื่น ๆ ในปัจจุบัน ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของสาขาวิชาชีพการท่องเที่ยวและการโรงแรม นอกจากจะมุ่งเน้นการผลิตแรงงานที่มีศักยภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานแล้ว ควรมุ่งเน้นสร้างผู้ประกอบการใหม่ที่สนใจประกอบธุรกิจด้านการท่องเที่ยวและบริการด้วย เพื่อให้เกิดความสมดุลในการขยายตัวของธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งตามแนวชายแดนยังมีพื้นที่ที่อยู่ระหว่างดำเนินการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกจำนวนมาก อีกทั้งสถานศึกษาควรเร่งทำความเข้าใจต่อผู้ปกครองและสังคมส่วนใหญ่เกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนในสายอาชีวศึกษาที่หลายคนยังมองว่าอาชีวศึกษาเป็นระบบการศึกษาชั้นรองของสังคมเมื่อเทียบกับสายสามัญ ซึ่งต้องปรับความคิดใหม่ว่า การเรียนอาชีวศึกษาเมื่อเรียนจบแล้วมีงานทำไม่ต่งงานแน่นอน ในระหว่างเรียนมีรายได้จากการฝึกงานหรือปฏิบัติงาน มีสถานประกอบการให้การยอมรับและจ้างตัวเข้าทำงาน มีรายได้จากการทำงานต่อเดือนที่สูงกว่าคนทั่วไป เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติหน้าที่อันเกิดจากการฝึกทักษะระหว่างเรียน ซึ่งเหตุผลเหล่านี้จะทำให้ผู้ปกครองมองภาพของอาชีวศึกษาในทางที่ดีขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). อาชีววะเร่งสร้างกำลังคนรองรับการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2563 จาก www.moe.go.th/อาชีววะเร่งสร้างกำลังคน
- กรุงเทพธุรกิจ. (2558). ภาคบริการท่องเที่ยวของไทย: ความสำคัญ ความท้าทายความยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 18 เมษายน 2563 จาก www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_29816
- ครูผู้สอน. (12 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา. (จุฬารักษ์ ขอบใจกลาง, ผู้สัมภาษณ์)

- จุฬารณย์ ขอบใจกลาง และคณะ. (2562). การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและบริการพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา จังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด. กรุงเทพมหานคร: เทกซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.
- ผู้บริหารสถานศึกษา. (7 มกราคม 2563). แนวทางการส่งเสริมความรู้และทักษะสำหรับบุคลากรอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวพื้นที่ชายแดนไทย - กัมพูชา. (จุฬารณย์ ขอบใจกลาง, ผู้สัมภาษณ์)
- ศูนย์อาเซียนและเอียนศึกษา. (2562). การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรสายอาชีวศึกษาด้านการท่องเที่ยวและบริการของพื้นที่ชายแดนไทย-กัมพูชา เขตชายแดนติดต่อกับจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด เพื่อการท่องเที่ยวที่แข่งขันได้อย่างยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง. (2559). สถิติการเดินทางเข้า-ออก ราชอาณาจักร จำแนกตามหน่วยงานประเภทการตรวจลงตราประจำปี 2559 (ม.ค.-ธ.ค. 2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง.
- สำนักงานสถิติจังหวัดจันทบุรี. (2560). รายการข้อมูลเรื่องการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก http://chanthaburi.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=210:mind-map-t&catid=81&Itemid=591
- สำนักงานสถิติจังหวัดตราด. (2560). รายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2560. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก http://trat.nso.go.th/images/attachments/article/279/REPORT_STAT60.pdf
- สำนักงานสถิติจังหวัดสระแก้ว. (2560). ชุดข้อมูลกลางด้านเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยว). เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2563 จาก <http://sakaeo.nso.go.th/index.php/2011-11-30-04-11-55/326-mis3>
- Tcijthai. (2561). รื้อปัญหา “ครู” ระบบเหลื่อมล้ำ-ล้ำหลัง ค่าจ้างรัฐสูง-เอกชนต่ำ เกษียณเยอะ งานหนัก ไม่อิสระ. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2563 จาก www.tcijthai.com/news/2018/09/scoop/8561
- Technologychaoban. (2560). อาชีวะ’ วิจัย ผลิตรุ่นป้อนท่องเที่ยว เพิ่มทักษะ มาตรฐานการบริการ นำร่อง พท.อันดามัน-ศูนย์ฯ นาไต่. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2563 จาก www.technologychaoban.com/bullet-news-today/article_29816